

Rektor

Rikard Skårfors
FD, Utbildningsledare
Rektors kansli, Ledningssekretariatet

Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet)

Yttrande över betänkandet Validering för kompetensförsörjning och livslångt lärande (SOU 2019:69)

Stockholms universitet har av Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) anmodats att inkomma med synpunkter på Valideringsdelegationens betänkande *Validering för kompetensförsörjning och livslångt lärande* (SOU 2019:69). Universitetet har följande att anföra.

Generella synpunkter

Stockholms universitet ställer sig positivt till de övergripande förslagen gällande högskolan i slutbetänkandet. Föreslagna ändringar skulle bidra till en ökad synlighet för validering som metod och till ett tydligare uppdrag till valideringsutförare inom alla sektorer. Att införa en nationell samordning och en gemensam definition i lag och förordningar bidrar till en stabilare struktur för allt valideringsarbete och en grund för fortsatt utveckling av validering i Sverige. Särskilt vill universitetet understryka vikten av långsiktig finansiering av valideringsverksamheten och Valideringsdelegationens tidigare bedömning att en särskild ersättning bör utgå till universitet och högskolor för tillgodoräknanden (SOU 2018:29).

De förslag som berör högskolesektorn skulle medföra ökad tydlighet för såväl allmänheten som lärosätena gällande uppdraget att utföra valideringar för att fatta beslut om behörighet eller tillgodoräknande med reell kompetens som grund. Universitetet anser att ett nytt regelverk kan leda till tydligare och mer etablerade processer för validering och en ökad tillgänglighet till validering för de målgrupper bland sökande och studenter som kan vinna på att genomgå en sådan process. Detta skulle bland annat bidra till arbetet för breddad rekrytering.

Specifika synpunkter

6.5.1 En ny definition av validering

Stockholms universitet anser att definitionen är tydlig och stöder idén om att en gemensam definition ska gälla för alla sektorer. I dagsläget förekommer olika tolkningar bland sökande, studenter och medarbetare om vad validering är och en gemensam nationell definition skulle ge bättre förståelse och därmed förbättra valideringsprocessen för både validander och

utförare. Valideringsdelegationens förslag är också förankrat i europeiska regel- och ramverk, vilket underlättar för överförbarhet av kvalifikationer mellan länder. Att arbetet är kopplat till europeiska strukturer och tankesätt gällande erkännande och livslångt lärande är en förutsättning för att det ska vara långsiktigt hållbart.

6.5.3 En ny förordning med generella bestämmelser om validering

Stockholms universitet tillstyrker en förordning som reglerar validering och anser att det kommer att ge större legitimitet åt valideringsarbetet. Validering som begrepp och metod ges tyngd med en egen förordning och det blir lättare att förklara bakgrunden till uppdraget. Tydligheten med en förordningstext medför också att olika tolkningar och godtyckliga beslut kan undvikas.

Det är enligt universitetet önskvärt att en förordning som innehåller bestämmelser om validering också innehåller vägledning för vilka grundläggande kriterier som ska vara uppfyllda för att en formell valideringsprocess ska initieras, exempelvis styrkt relevant yrkeserfarenhet inom den verksamhet/ämnesområde som ska valideras. Det bör också förtydligas att varje behörigt organ (dvs. kommun, utbildningsanordnare eller lärosäte; s. 192) har mandat att välja de metoder för validering av tidigare kunnande som anses ändamålsenligt i varje enskilt fall, t.ex. genom vissa typer av prov, intervjuer, verksamhetsbesök eller liknande. Både val av tillfälle för påbörjande av valideringsprocess samt metoderna för detta bör rimligen uttryckas som en möjlighet för det behöriga organet, inte som en skyldighet för detsamma eller en rättighet för den presumtiva validanden.

6.5.4 Begreppet validering ska införas även i högskolan och i yrkeshögskolan

Stockholms universitet ställer sig positivt till att begreppet förs in i högskoleförordningen, eftersom avsaknaden av begreppen validering och reell kompetens lämnat utrymme för tolkning och bidragit till otydlighet om vad lärosätena är ålagda att göra.

Begreppet validering ställer emellertid, jämfört med situationen i nuläget, högre krav på lärosätena i bedömningsarbetet. En kvalitetssäkrad valideringsprocess blir till exempel svår att rymma inom ramen för en antagningsomgång, särskilt för stora lärosäten som får in hundratals ansökningar om prövning av reell kompetens per termin. Det är viktigt att poängtera att validering kräver mer resurser än ordinarie antagningshandläggning, eftersom det i regel går fortare att bedöma dokumenterade formella meriter. Valideringsprocessen omfattar också informations- och vägledningsarbete i högre grad än inom behörighetsbedömning baserad på formella meriter. Införandet av begreppet i högskoleförordningen kommer därmed att medföra behov av alternativa arbetssätt och en omfördelning av resurser, både inom och mellan lärosäten.

Med begreppet validering i högskoleförordningen kommer ansvaret som ligger på universitet och högskolor att bli tydligare även för de sökande. Utifrån sökandeperspektiv måste det ske en bättre samordning mellan lärosätena och UHR. Det är inte rimligt att en sökande ska

behöva gå igenom flera parallella valideringsprocesser vid flera olika lärosäten för att styrka samma behörighetskrav. Därför måste det finnas sätt för universitet och högskolor att gemensamt samordna valideringsinsatser som man tillsammans kan dra nytta av. En förutsättning för det är att lärosätena kommer överens om hur man ska tolka högskoleförordningens skrivningar om behörighet och därmed kan lita på varandras bedömningar.

6.5.5 Specifika riktlinjer för validering behövs för respektive område

Stockholms universitet anser det rimligt att varje sektor, dvs. UKÄ eller UHR avseende universitets- och högskolesektorn, ansvarar för att ta fram och uppdatera de riktlinjer som ska gälla för sektorn. Lärosätena bör sedan utifrån dessa riktlinjer ha möjlighet att utforma hur processen för det egna lärosätet ska utformas.

Det är enligt universitetet svårbedömt vilken status de framskrivna etiska principerna (s. 202) kan komma att ha i framtiden. Valideringens frivillighet, tydlighet och relevans är givna aspekter, men en fråga är vad som praktiskt kan avses t.ex. med att relationen ska vara ”jämlig” mellan individen och bedömaren.

6.5.6 UKÄ och UHR ska ta fram rekommendationer för validering

Stockholms universitet är positivt till förslaget om gemensamma rekommendationer, men menar att en myndighet bör utses att samordna arbetet. Ett exempel är validering för styrkande av grundläggande behörighet, där ett flertal lärosäten lämnat önskemål om att UHR ska koordinera arbetet då det är ett beslut som bör kunna gälla vid alla lärosäten. En sådan samordning skulle också behöva ta hänsyn till UHR:s pågående uppdrag angående det nya behörighetsprovet. Det är emellertid av största vikt att rekommendationerna tas fram i nära samverkan mellan UHR och lärosätena.

Vissa delar av samordningsarbetet mellan UHR och lärosätena påbörjades under pilotarbetet 2016-2018, men det upphörde vid projektperiodens slut. Stockholms universitet ser gärna att det utvecklingsarbete som påbörjades under denna period kan få fortsätta, med UHR som ansvarig samordnande myndighet.

7.5.2 Ett råd ska fortsätta följa, stödja och driva på ett samordnat utvecklingsarbete

Stockholms universitet tillstyrker förslaget att tillsätta ett råd under ett departement för att driva på ett samordnat utvecklingsarbete. Viktigt är att det departement som utses att ansvara för rådet även fortsatt ser till olika sektorerers behov.

8.1.5 Ekonomiska incitament saknas inom delar av utbildningssystemet

I Valideringsdelegationens delbetänkande med fokus på högskolan (SOU 2018:29) lämnades förslag om finansiering av validering för tillgodoräknande i form av en särskild schablonersättning per beviljat tillgodoräknande till lärosätena. Stockholms universitet

instämmer i att det kan behövas ekonomiska incitament för att få igång arbetet med validering för tillgodoräknande i större omfattning, men anser att det finns en risk med att införa schablonersättningar i förhållande till enskilda beslut. Frågan är om antalet beviljade beslut kan vara ett rättvist mått på de faktiska kostnader som ligger bakom utveckling av valideringsarbete. Kostnaden är densamma för den tid som går åt för att göra en kvalificerad bedömning av en ansökan som avslås.

Styr- och resursutredningens slutbetänkande (SOU 2019:6) nämner Valideringsdelegationens förslag som en tänkbar lösning för att möjliggöra valideringsarbete vid lärosätena, men bedömer också att det finns problem med att öronmärka särskilda medel för enskilda satsningar. Styr- och resursutredningen vill ta bort ersättning för helårsprestationer ur modellen för resurstilldelning och istället införa en fast bas och en rörlig del i anslaget för utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Stockholms universitet vill framhålla att denna modell skulle tillåta en annan form för finansiering av valideringsarbete på lärosätena, vilket också då skulle kunna inkludera arbetet med validering för behörighet.

9.3.1 Medel bör tillföras för att säkerställa fortsatt finansiering av högskolekurser om validering

Stockholms universitet ser ett stort behov av kompetensutveckling inom området validering och tillstyrker förslaget att staten tillför medel från och med 2020 för att finansiera sådana kurser. Det skulle vara önskvärt att de blir så pass vanliga och återkommande att kurser kan inriktas mot olika högskoleutbildningar eftersom vissa metoder för validering lämpar sig bättre för vissa utbildningar.

Ett flertal medarbetare vid universitetet har deltagit i den högskolekurs som omnämns i slutbetänkandet och den har gett en viktig kunskapsbas i arbetet med validering. Universitetet ser gärna att den här typen av utbildning fortsatt ges så att fler medarbetare vid lärosäten kan kompetensutvecklas inom området.

9.3.3 Kompetensutveckling för utförare inom respektive utbildningssektor

Stockholms universitet ställer sig positivt till förslaget om att ansvariga myndigheter ska tillhandahålla kompetensutvecklingsinsatser riktade till de olika sektorerna. Kompetensen inom högskolesektorn om hur validering går till i praktiken behöver höjas genom utbildning med fokus på praktiska exempel och metoder för behörighetsprövning och tillgodoräknande inom högskolan.

9.3.4 Forskning om validering bör utökas

Stockholms universitet instämmer i att satsningar bör göras på forskning inom området validering. Utredningen framhåller att forskning om validering passar väl in i och bör prioriteras inom Vetenskapsrådets utbildningsvetenskapliga kommittés (UVK) ansvarsområde. Universitetet vill påpeka att UVK:s andel av Vetenskapsrådets medel är

relativt begränsad med ett antal ansökningar som klart överstiger vad tilldelade medel ger utrymme för. Beviljandegraden är därmed förhållandevis låg. Om man vill prioritera forskning inom området validering bör därför ytterligare medel för en sådan satsning tillföras Vetenskapsrådet.

10.5.1 Långsiktig statlig medfinansiering för att utveckla och vidareutveckla branschvalidering

Stockholms universitet utgår från att den föreslagna branschvalideringen inte omfattar utbildningar som leder till examina som regleras i högskoleförordningen, som t.ex. lärare och sjukhusfysiker.

11.3 Validering inom kommunernas vuxenutbildning - förslag och bedömningar

Stockholms universitet ställer sig bakom förslagen gällande kommunernas skyldighet att erbjuda vägledning och inledande kartläggning samt validering inom komvux och särsvux. Universitetet kommer i kontakt med både sökande och studenter som behöver stöd i att synliggöra sina kunskaper och kompetenser på gymnasienivå, vare sig det gäller genom formellt, icke-formellt eller informellt lärande. Eftersom kommunal vuxenutbildning tillhandahåller utbildning på gymnasienivå verkar det lämpligt att även de har som uppdrag att utföra validering mot sin egen utbildning. För Stockholms universitet skulle det underlätta om det kunde finnas en fördelning av ansvaret för validering och ett samarbete mellan utbildningsanordnare på olika nivåer gällande validering. Om fler sökande kan få hjälp med vägledning och kartläggning för validering av gymnasiekurser genom komvux bedömer universitetet att det skulle innebära en avlastning i arbetet med vägledning och kartläggning av reell kompetens för behörighet. Ur ett sökandeperspektiv kommer också ökade möjligheter till validering i komvux att gynna och stärka många individers motivation och hjälpa dem att på ett snabbare och kanske ibland mer effektivt sätt nå arbetsmarknaden eller högre studier.

12.8 Konsekvenser för universitet och högskolor och utbildningsanordnare inom yrkeshögskolan

Stockholms universitets bedömning är att det behövs en samsyn och en aktiv diskussion inom högskolesektorn om hur förordningstexter ska tolkas utifrån ett valideringsperspektiv och det räcker då inte att enbart föra in begreppet validering i regelverket. Det nya begreppet lägger fokus på metoden, men inte på bedömning och beslutsfattande, vilket fortfarande behöver tolkas utifrån såväl högskoleförordningen som förvaltningslagen. En samordning mellan lärosätena behövs gällande validering framför allt för sökandes och studenters skull, men också för att spara resurser och åstadkomma högre kvalitet och trovärdighet i bedömningarna.

Detta beslut är fattat av rektor, professor Astrid Söderbergh Widding, i närvaro av prorektor, professor Clas Hättestrand, och universitetsdirektör Eino Örnfeldt. Studeranderepresentanter har informerats och haft tillfälle att yttra sig. Övrig närvarande har varit Henrik Lindell, Ledningssekretariatet (protokollförare).

Astrid Söderbergh Widding

Rikard Skårfors